

ОПТИМІЗАЦІЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВ

О.І.Гриценко, Є.О. Тютюнник.

Анотація

Визначено чинники ефективності функціонування обігового капіталу підприємств через оптимізацію їх грошових потоків.

Ключові слова

Обіговий капітал, фаза кругообігу, фінансові результати, управління, грошові потоки, оптимізація, фактори.

Вступ.

Обіговий капітал – одна з найважливіших категорій ринкової економіки. Однак це – і одна з самих складних заплутаних економічних категорій. Ця складність проявляється головним чином в двох аспектах:

- трактуванні сутності обігового капіталу (теоретичний аспект);
- визначенні реальної потреби в обіговому капіталі для конкретної організації (практичний аспект).

Економічну сутність обігового капіталу можна розкрити, тільки всебічно дослідивши кругообіг і обіг вартості, оскільки обіговий капітал є частиною цієї вартості. Сутність обігового капіталу визначається його економічною роллю, необхідністю забезпечення відтворювального процесу, що включає такі процеси, як виробництво і обертання. Проблеми кругообігу і обігу вартості широко досліджені у вітчизняній та зарубіжній економічній літературі. Початок дослідження було покладено в теорії кругообігу капіталу, створеній К. Марксом.

Обіговий капітал не можна вивчати в статичі, тому що він являє собою винятково динамічну частину ресурсів організації. Беручи участь в процесі виробництва та реалізації продукції, обіговий капітал організації здійснює безперервний кругообіг. При цьому він переходить зі сфери обігу в сферу

виробництва і навпаки, приймаючи послідовно форму фондів обігу і обігових виробничих фондів. Характерною рисою обігового капіталу є повне перенесення ним своєї вартості на створений продукт, тоді як основні засоби переносять свою вартість частинами. Ще К. Маркс відмічав: “Щоб процес виробництва йшов безперервно, елементи обігового капіталу повинні бути постійно закріплені в цьому процесі, як і елементи основного капіталу”. Таким чином, проходячи три фази, обіговий капітал змінює свою натурально-речову форму:

$$Г-T...В...T_1 - Г_1 \quad (1)$$

На першій фазі (Г-T) обіговий капітал, який має первісну форму грошових коштів, перетворюється у виробничі запаси, тобто переходить зі сфери обігу в сферу виробництва.

На другій фазі (T...В...T₁) обіговий капітал безпосередньо бере участь в процесі виробництва і приймає форму незавершеного виробництва, напівфабрикату і готових виробів. Процес виробництва починається тоді коли авансовий капітал витрачається на купівлю засобів виробництва та залучення робочої сили. Засоби виробництва включають предмети праці та знаряддя праці. Предмети праці в процесі виробництва піддаються обробці і в якості матеріальних витрат повністю беруть участь у формуванні витрат на вироблену продукцію.

Третя фаза кругообігу обігового капіталу (T₁-Г₁) знову здійснюється в сфері обігу. Внаслідок реалізації готової продукції обіговий капітал знову приймає форму грошових коштів. На цій фазі кругообіг реалізації готової продукції може здійснюватись в кредит, внаслідок чого утворюється дебіторська заборгованість. Вона через деякий проміжок часу перетворюється в грошові кошти. Різниця між виторгом, що надійшов та первинними затратами грошових коштів (Г₁- Г) визначає величину грошових накопичень організацій.

II. Постановка завдання.

- обґрунтувати вплив руху грошових потоків підприємства на результати діяльності підприємств;
- визначити фактори ефективності функціонування обігового капіталу підприємств;
- розглянути основні напрями оптимізації грошових потоків підприємств;
- визначити основні результати оптимізації грошових потоків..

III. Результати

Здійснюючи кругообіг, обіговий капітал функціонує на всіх стадіях в часі, що забезпечує безперервність процесу виробництва та обігу. Кругообіг обігового капіталу являє собою єдність трьох його фаз. Метою обороту є поповнення виробничих запасів і забезпечення виробничого процесу, таким чином обіговий капітал в грошовій формі приймає різні функціональні форми – матеріальну, виробничу і товарну. Зміною товарної форми на грошову виробничий цикл повертається до вихідного положення. Потім весь процес повторюється але це не значить, що обіговий капітал послідовно переходить із однієї стадії кругообігу в другу, і навпаки, він одночасно знаходиться на всіх трьох стадіях кругообігу. Що моментно щось купується, виробляється, продається і знову купується, це і забезпечує безперервність процесу виробництва і реалізації продукції.

Існує пряма залежність між тривалістю виробничого циклу організацій і їх потребою в оборотному капіталі. Чим триваліший цикл тим більше обігового капіталу втягнуто в його безперервний кругообіг. При цьому необхідно мати на увазі, що час перебування капіталу на кожній стадії кругообігу різний. Він залежить від споживчих і технологічних особливостей продукцій, особливостей її виробництва й реалізації.

Зважаючи на вище сказане під обіговим капіталом необхідно розуміти ресурси організації, які можуть бути перетворені в грошові кошти протягом одного року чи одного виробничого циклу, авансовані на формування

обігових фондів та фондів обігу з метою забезпечення безперервності процесу їх обігу і виробництва.

Важливіші риси обігового капіталу підлягають в тому, що обіговий капітал, незалежно від галузі діяльності є єдиний (відмінності можливі в специфіці організації, а не в його суті). Наступна риса – це авансування вартості. Авансуються не тільки кошти організації (власні джерела формування), а й позичкові. Обіговий капітал забезпечує фінансові умови для безперервності та ритмічності процесу виробництва і обігу.

Крім того для обігового капіталу характерним є те, що він повинен бути вкладений попередньо, тобто авансувати до отримання доходів. В якості ресурсу він не споживається, а постійно відновлюється в господарському обороті. Відносна потреба в обіговому капіталі залежить від обсягу господарської діяльності і повинна відповідно регулюватися.

Фінансові результати інтегровано характеризують кількісні й якісні чинники діяльності підприємств. Управління формуванням та розподілом прибутку засновується на впливі на нього через фактори, що визначають фінансові результати. Оскільки прибуток є інтегрованим показником, то на нього впливають усі фактори діяльності підприємств. Залежно від рівня дії вони поділяються на макро- і мікроекономічні.

До макроекономічних факторів належать ті, що характеризують ситуацію на ринку, тобто збалансованість попиту і пропозиції. Зміна ситуації на ринку може істотно вплинути на врівноваженість попиту і пропозиції, що ,

Для практичної роботи з аналізу платоспроможності організацій та їх інвестиційного потенціалу можна провести групування всіх грошових потоків, що формуються у суб'єкта господарської діяльності за трьома важливими сферами його діяльності:

- ✓ грошові потоки від основної діяльності;
- ✓ грошові потоки від інвестиційної діяльності;
- ✓ грошові потоки від фінансової діяльності.

Головним джерелом грошових засобів від основної діяльності є грошові кошти, отримання від покупців та замовників. Використовуються ці грошові кошти на закупку товарно-матеріальних запасів, виробництво, реалізацію готової продукції, виплату грошей постачальникам, виплату зарплати та оплати податків, штрафів і т. д.

В інвестиційній сфері діяльності зосереджено грошові потоки від придбання та продажу основних засобів, нематеріальних активів, цінних паперів і довгострокових фінансових вкладень, надходження та сплати відсотків за позичками.

Оскільки в нормальних економічних умовах організації прагнуть до розширення й модернізації виробничих потужностей, інвестиційна діяльність призводить до відтоку грошових коштів.

Джерелами грошових коштів у фінансовій діяльності виступають отримані кредити, позитивні курсові різниці. Використовуються грошові кошти на повернення заборгованості кредиторам, виплату відсотків за позичками і т. д. Фінансова діяльність в організації ведеться з метою збільшення її грошових коштів і служить для фінансового забезпечення господарській діяльності.

Всі три види діяльності формують єдину суму грошових ресурсів організації, нормальне функціонування яких неможливе без постійного переливу грошових потоків з однієї сфери в іншу. Існує три галузі діяльності організації направлені на забезпечення її працездатності. Навіть прибуткова діяльність не завжди може приносити достатньо грошей для придбання основного капіталу. В подібній ситуації необхідні нові позики, вартість яких повинна компенсуватися доходами від інвестицій. В умовах кризи неплатежів господарюючі суб'єкти змушені вишукувати додаткові джерела короткострокового фінансування обігового капіталу. Але витрати на подібні цілі не можуть компенсуватися майбутніми доходами, оскільки грошові кошти не були використані для інвестицій.

Для розрахунку руху грошових коштів використовують таке рівняння:

$$\Delta GK = \Delta O + \Delta BK - \Delta HZ \quad (2)$$

де ΔGK – зміни грошових засобів за звітний період;

ΔO – зміни обов'язків за звітний період;

ΔBK – зміни власного капіталу за звітний період;

ΔHZ – зміни не грошових засобів за звітний період.

Таким чином, збільшення зобов'язань або власного капіталу є джерелом збільшення грошових коштів, а зростання не грошових засобів означає використання грошових коштів(скорочення).

В основі розрахунку руху грошових коштів лежить різниця між грошовими коштами на початок і кінець періоду. За цією різницею судять про величину грошового потоку(позитивна різниця – приток, або негативна - відтік). Основною задачею розрахунку руху грошових коштів є не стільки визначення величини, скільки аналіз причин з ситуації, що склалася, в тому числі:

- визначення причин і сфер виникнення позитивного і негативного потоку грошових коштів;
- аналіз впливу вибору тих або інших джерел фінансування основної та інвестиційної діяльності організації на її ефективність.

В системі управління грошовими потоками важлива роль відводиться процесу їх оптимізації. Оптимізація грошових потоків капіталу являє собою процес вибору кращих форм їх організації на підприємстві з урахуванням умов і особливостей здійснення його господарчої діяльності.

Основними цілями оптимізації грошових потоків організації є:

- ✓ забезпечення збалансованості обсягів грошових потоків;
- ✓ забезпечення синхронності формування грошових потоків у часі;
- ✓ забезпечення росту чистого грошового потоку організації.

Об'єктами оптимізації в цьому випадку будуть:

- ✓ позитивний грошовий потік;

- ✓ негативний грошовий потік;
- ✓ залишок грошових активів.

IV. Висновки

Важливою передумовою здійснення оптимізації грошових потоків є вивчення факторів, що впливають на їх обсяг і характер формування в часі. Ці фактори можна поділити на зовнішні і внутрішні.

До зовнішніх можна віднести:

- ✓ кон'юнктуру товарного ринку;
- ✓ кон'юнктуру фінансового ринку;
- ✓ систему оподаткування;
- ✓ практику кредитування постачальників і покупців, що склалася;
- ✓ систему здійснення розрахункових операцій господарюючих суб'єктів;
- ✓ доступність фінансового кредиту;
- ✓ можливість залучення безкоштовних джерел цільового фінансування.

До внутрішніх факторів відносяться:

- життєвий цикл організації;
- тривалість операційного циклу;
- сезонність виробництва і реалізації продукції;
- невідкладність інвестиційних програм;
- амортизаційна політика господарського суб'єкта;
- фінансовий менталітет менеджерів організації.

Характер впливу факторів використовується в процесі оптимізації грошових потоків організації.

Управління обіговим капіталом передбачає не тільки оцінку його функціонування в конкретній організації, але і обов'язкове визначення позиції, яку займає організація на територіальному ринку, оцінку її конкурентоспроможності.

Фінансова стабільність є важливою передумовою успішного ведення господарської діяльності. Вона досягається налагодженням ритмічної та ефективної роботи підприємств і вмілим управлінням виробничими фондами та

джерелами їх формування. Цьому сприяють: розробка економічно обґрунтованих бізнес – планів і нормативів; ресурсна збалансованість бізнес-планів; раціональне розміщення й ефективне використання власного і залученого капіталу; оптимальність управлінських рішень; всебічний аналіз і об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств за даними обліку і звітності; вживання конкретних заходів для стабілізації фінансово-господарської діяльності.

Список використаної літератури:

1. Антикризисное управление: от банкротства к финансовому оздоровлению / Под ред. Г.П. Иванова. – М.: Закон и право. Изд. ЮНИТИ, 1995. –317 с.
2. Вартанов А.С. Экономическая диагностика деятельности предприятия: организация и методология. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 80 с.
3. Гриценко О.І. Управління обіговим капіталом – основа фінансової стабільності підприємства //Вісник Сумського національного аграрного університету.- .- 2004.-№1.-С.57-62.
4. Демьяненко Н.Я. Некоторые аспекты анализа оборотных средств // Деньги и кредит. – 1991. - № 3. – С. 33 – 36.
5. Маркс К., Энгельс Ф. Соч. 2-е изд.-Т.24